

Bouma, Joop

Van: Vuijsje, Hans [h.vuijsje@joodswelzijn.nl]
Verzonden: vrijdag 2 juli 2004 15:58
Aan: 'J.Bouma@trouw.nl'
Onderwerp: RE: def. versie Trouw artikel

Geachte heer Bouma,

Archief Philip Staal

Ook schriftelijk wil ik hierbij nogmaals mijn teleurstelling uiten over de toon en strekking van uw artikel. Ik ben daar m.n. zeer teleurgesteld omdat ik in het tweede gesprek, ondanks het feit dat de heer Staal mij daar geen toestemming voor wenste te geven, zeer open over deze zaak ben geweest en u alle relevante stukken heb laten zien.

Het verwondert mij ook dat u bij de anonieme klagers niet hebt aangegeven dat er wel degelijk op de afrekening stond dat er nog een boedel moest worden verdeeld. Die is verdeeld op het moment dat zij meerderjarig waren. Er zijn twee mogelijkheden of het is de familie waarover wij spraken en dan heeft u deze gegevens onjuist vermeld, of het zijn andere personen en dan kan ik mij namens JMW niet weren tegen dit soort beschuldigingen.

Bijgaand bevestig ik tevens dat ik de zin "Mocht het tot een rechtzaak komen, dan vind ik op persoonlijke titel dat ik mij niet op verjaring kan beroepen" uit dit artikel wil hebben verwijderd. Met uw zin wordt gesuggereerd dat JMW de claim afhandelt. Zoals ik heb uitgelegd dient een claim van de heer Staal niet bij JMW, maar bij de Rudelsheimstichting te worden gedeponereerd. Ik heb geen bevoegdheid om over deze stichting uitspraken te doen.

Ik wens u niettemin een goed weekend,

Hans Vuijsje

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: J.Bouma@trouw.nl [mailto:J.Bouma@trouw.nl]
Verzonden: vrijdag 2 juli 2004 14:28
Aan: h.vuijsje@joodswelzijn.nl; elma.verhey@weekbladpers.nl
Onderwerp: def. versie Trouw artikel

<<defstaal.doc>>

Geachte mevrouw Verhey en heer Vuijsje,

Bijgaand de eindversie van het artikel. Ik heb zo veel als mogelijk en voor zover relevant de door u beiden voorgestelde wijzingen of aanvullingen in het artikel verwerkt.

Met vriendelijke groet,

Joop Bouma

dagblad *Trouw*

This e-mail message has been scanned for Viruses and Content and cleared by **MailMarshal** -
For more information contact m.abram@joodswelzijn.nl <mailto:m.abram@joodswelzijn.nl>

Dit e-mail bericht is door JMW / MailMarshal gecontroleerd op virussen e.d. en schoon bevonden.
Neem voor eventuele vragen contact op met m.abram@joodswelzijn.nl

Archief Philip Staal

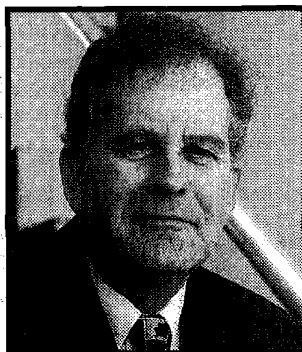
Ik wist niet beter dan dat mijn ouders arm waren

Joodse kinderen die hun ouders verloren tijdens de Tweede Wereldoorlog, groeiden op in Joodse weeshuizen. Deze voogdij-instellingen beheerden ook het vermogen, als dat er was, van hun vermoorde familie. Maar waarom zijn die vermogens onvindbaar? Twee pagina's met interviews en reacties.

JOODSE WEESKINDEREN

Joop Bouma

Philip Staal

Philip Staal heeft zijn vader en moeder Isaac en Anna Staal nooit gekend. Een peuter van anderhalf was hij, toen zijn ouders in de nacht van 21 op 22 mei 1943 door de Duitsers werden opgepakt. Juist de dag ervoor waren Philip en zijn 3-jarige broertje Marcel ondergebracht in een katholiek kindertehuis. Isaac en zijn vrouw Anna zouden zelf op de 22ste mei ook onderduiken. Ze waren te laat. Ze zijn vermoord op 11 juni 1943, de dag waarop ze vanuit Westerbork in het vernietigingskamp Sobibor arriveerden.

Na de bevrijding werd er voor de jongens een Joods pleeggezin gezocht, maar het lukte niet hen onder te brengen. Zo'n 2000 Joodse kinderen in Nederland raakten hun ouders kwijt door de holocaust. Er waren nog maar weinig complete Joodse gezinnen, vlak na de oorlog. Daarom werden Philip en Marcel Staal in 1946 geplaatst in het kindertehuis van de Rüdelsheimstichting in Hilversum. Het tehuis was voor de oorlog een zwakzinnigengesticht voor Joodse kinderen.

De stichting was voogd over de kinderen. Een neef van vader Staal, een accountant, werd benoemd tot toezienend voogd.

Marcel emigreerde in 1959 naar Israël, Philip ging niet lang daarna in Amsterdam op kamers. Op zijn 22ste besloot ook hij naar Israël te gaan. In 1972 keerde Philip voor een periode van vijf jaar terug naar Nederland om een studie economie te volgen. Hij vocht in 1973 voor zijn nieuwe land in de Yom Kippoer-oorlog en bouwde in de jaren tachtig een eigen bedrijf op, een exportadviesbureau. Het le-

ven liep zoals het ging. Werken, leren, trouwen, dienstplicht, werken. De Tweede Wereldoorlog was een grauwe, pijnlijke herinnering, die Philip Staal diep had weggestopt in zijn geheugen, zoals veel van zijn lotgenoten.

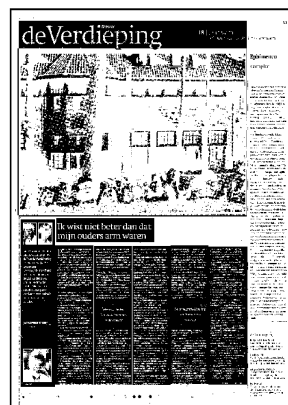
En nu is hij 63 en zit hij middenin

een conflict met Joodse instellingen in Nederland, over de manier waarop het vermogen van zijn vermoorde ouders is beheerd. Oorlogskinderen in Israël zijn ongerust over deze kwestie. Maar er zijn maar weinig voormalige weeskinderen die de moed en de energie hebben eigen onderzoek te doen.

Voor Philip Staal ligt dat anders. Dat kwam zo: als vertegenwoordiger van het Platform Israël, een overkoepelende organisatie van Nederlanders in Israël die onder meer opkomt voor de rechten van slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog in Nederland, is Staal sinds 1998 betrokken bij de onderhandelingen en verdeling van de Joodse tegoeden uit de oorlogsperiode. Hij is één van de onderteke-

*'Mijn broer herkent
zijn handtekening niet
op de volmacht'*

naars van de overeenkomst met de banken, de Amsterdamse beurs en Joodse organisaties, waarin de teruggave van 180 miljoen euro aan Joodse oorlogstegoeden werd geregeld.

„In die periode ben ik er pas echt over gaan piekeren”, zegt Staal. „Er is in de afgelopen jaren van alles onderzocht door vele commissies. Maar niemand was ooit nagegaan wat er met het vermogen van oorlogswezen is gebeurd. Dit moest ook worden uitgezocht, vond ik”

„Toen we onderhandelden over de verdeling van de Joodse tegoeden, meenden sommigen dat oorlogswezen extra geld uit die pot moesten krijgen. Ik heb me daartegen verzet. Ik vind dat je geen leed met leed kunt vergelijken. Het ging bij de verdeling van dat geld niet om de ernst van het leed, maar om restitutie van geroofd

bezit. Iedereen behoorde hetzelfde bedrag te krijgen en zo is dat ook gebeurd.”

Maar het onderwerp liet hem niet meer los. Hij opperde bij directeur Hans Vuijsje van het Joods Maatschappelijk Werk (JMW) het plan voor een onderzoek naar het beheer van het vermogen van Joodse weeskinderen. Het JMW is de rechtsopvolger van de stichtingen die de Joodse kindertehuizen exploiteerden. Vuijsje vond het een goed idee, maar stelde vast dat JMW als belanghebbende dat onderzoek niet kon uitvoeren. Staal: „Besloten werd dat het zou worden gedaan door journaliste Elma Verhey en historica Pauline Micheels in opdracht van het Israël Instituut in Ramat Gan, Israël.”

Dat de keus ook op de journaliste Verhey viel, was niet vreemd. Verhey is goed ingevoerd in de problematiek van Joodse weeskinderen. In 1991 schreef ze een boek over de naoorlogse politieke strijd om de Joodse onderduikkinderen. Ze stelde toen al vast dat er 'beschamend weinig' is onderzocht over de jaren ná de oorlog.

Verhey en Micheels werken sinds 2000 aan het onderzoek naar de 'materiële oorlogsschaden' van Joodse weeskinderen. De studie verkeert in de eindfase. Dit najaar zullen de uitkomsten worden gepubliceerd. Verhey zelf wil nu niets over haar bevindingen vertellen. Maar Staal is het vertrouwen in haar onderzoek intussen volledig verloren.

Zijn broer woonde een lezing bij die Verhey in december 2001 hield in Tel Aviv op uitnodiging van het Platform Israël. De journaliste hield haar

gehoor voor dat van een grondig onderzoek naar individuele financiële dossiers geen sprake meer kon zijn. De vermogensboekhouding van de kinderen bleek al in de jaren zeventig door de voogdijinstellingen te zijn vernietigd.

Dat wekte aanvankelijk argwaan, zei de onderzoekster. Er kon immers niet meer worden nagegaan of de voogdijinstellingen netjes waren om-

gesprongen met geld dat aan de weeskinderen toekwam. „Toch wil dat niet zeggen dat wij veronderstellen dat de Joodse instellingen malafide hebben gehandeld”, aldus Verhey tijdens haar lezing in Israël. „Daarvoor was de Nederlandse bureaucratische regelgeving aan te veel toezicht en controle gebonden.”

Ze baseerde zich daarbij ook op drie financiële dossiers van weeskinderen die wél volledig bewaard waren gebleven. In die drie gevallen had, zo betoogde Verhey in Tel Aviv, de voogdijinstelling zich 'zorgvuldig aan de regels gehouden en tot op de cent nauwkeurig afgerekend'.

Philip Staal vraagt zich af of die drie dossiers maatgevend zijn. Hij vindt dat de Rüdelsheimstichting in

De vermogensboekhouding van de kinderen is vernietigd

zijn geval het vermogen van zijn ouders niet goed heeft beheerd. Er is geld verdwenen.

Staal ging in 2002 zelf op onderzoek uit naar gegevens over zijn ouders. „Ik ben volledig blanco aan dat onderzoek begonnen. Ik wist niet beter dan dat mijn ouders arm waren.” De werkelijkheid bleek anders.

Hij trof de financiële dossiers van hem en zijn broer aan in het Nationaal Archief in Den Haag, in de nalatenschap van het vroegere Nederlands Beheers Instituut (NBI), dat na de oorlog de vermogens van vermiste Joden beheerde. Volgens Staal liggen de financiële gegevens van alle Joodse

weeskinderen in dit archief. „Maar Verhey is daar nooit wezen kijken.”

Verhey zelf zegt dat er wel onderzoek is gedaan in het archief van het voormalige NBI. „Maar deze dossiers

geven geen volledig beeld. Bij het beëindigen van de bewindvoering ging het vermogen van de overledene, dat door dit instituut werd beheerd, naar een notaris die de vererving regelde", zegt de journaliste. „Wij weten daarmee nog niet wat de Joodse instellingen met dit geld hebben gedaan. Alleen de eindafrekeningen van de voogdijinstellingen kunnen daarover uitsluitsel bieden. Maar die zijn nou juist vernietigd.”

Staal denkt dat het onderzoek van Verhey en Micheels historisch wellicht interessant zal zijn, maar hij noemt de studie zinloos. Er is volgens hem geen serieus onderzoek gedaan naar het vermogensbeheer van de

oorlogswezen. „Er zijn geen cases onderzocht.”

In het archief van het NBI mochten Philip en Marcel Staal alleen hun eigen dossiers inzien. De broers kwamen tot een schokkende conclusie: ze ontvingen maar een beperkt deel van het vermogen. De rest bleek verdwenen. Philip Staal berekende nauwgezet wat de waarde was van de bezittingen van zijn vermoorde ouders: ruim 160 000 gulden, gewaardeerd per 1 januari 1953. „Bij het bereiken van de meerderjarige leeftijd hebben wij het batig saldo niet ontvangen”, stelt hij in zijn rapport.

Bovendien stuitte Staal bij zijn onderzoek op een getekende volmacht, waarmee zijn broer Marcel aan de houder toestemming gaf namens hem in Nederland het batig saldo van het vrijkomende vermogen in ontvangst te nemen. Marcel Staal zat, toen hij 21 werd, in Israël in militaire dienst en kon daarom niet aanwezig zijn bij de rechtszaak over de opheffing van de voogdij en de overdracht van het vermogen. Philip Staal: „Mijn broer kan zich niet herinneren ooit een volmacht te hebben getekend. Hij heeft ook dat geld niet ontvangen. Hij heeft de volmacht later onder ogen gekregen en herkende zijn handtekening niet.”

VERVOLG OP PAGINA 15

onder: Isaac en Jeroen staat

boven: Maria en Philip staat, twee en de vier rechts met op de achtergrond de Roodstroomstichting in Bilvoersum. Een illustratie uit een informatiebrochure uit 1946. Het gebouw is al jaren geleden gesloopt.

Ik wist niet beter dan dat mijn ouders arm waren

Staal liet het document onderzoeken door een forensisch schriftexpert. Deze concludeerde dat er 'gegronde redenen' zijn om aan de echtheid van de handtekening onder de volmacht te twifelen. De handschriftexpert sloot de mogelijkheid van 'frauduleuze montage' van de handtekening niet uit.

Het Joods Maatschappelijk Werk zegt dat uit bestudering van de kopieën van de volmachten, die zich in het archief van de instelling bevinden, blijkt dat Marcel Staal in 1961 op het Nederlandse consulaat in Tel Aviv zelf de volmacht heeft getekend. Het deskundigenrapport van de schriftexpert noemt het JMW 'niet overtuigend en onwetenschappelijk'. Directeur Vuijsje: „Op de achterzijde van dit document wordt de handtekening door het consulaat geautoriseerd.” Staal is niet overtuigd. „Mij zijn alleen kopieën getoond. Waar zijn de originelen dan?”

Staal wil dat het Joods Maatschappelijk Werk hem en zijn broer schadeloos stelt. „JMW is verantwoordelijk, omdat het de erfenis van de voogdijinstelling heeft aanvaard en het vermogen van de instellingen heeft ontvangen.” De stichting zou miljoenen euro's aan JMW hebben nagelaten, hetgeen Vuijsje ontkent.

Staal diende een claim in van anderhalf miljoen euro, de waarde die het vermogen van zijn ouders nu zou hebben gehad.

„Wij hebben altijd gedacht dat we geen geld hadden. We wisten niet beter. Tot onze 21ste verjaardag was er nergens geld voor. Als we daarna geld nodig hadden en er om vroegen, dan kregen we na verloop van tijd te horen of er

nog geld was of niet. Maar over de werkelijke omvang van het vermogen zijn we onwetend gebleven.”

De kwestie is pijnlijk. Vooral omdat ze zich afspeelt binnen de Joodse gemeenschap. Er zijn bovendien aanwijzingen dat de zaak niet op zichzelf staat.

Een tweede Joodse oorlogswaas, die anoniem wil blijven, heeft notariële documenten op-

gespoord waaruit blijkt dat onder meer de Joodse instelling die de voogdij over hem had, Le-Ezrath Ha-Jeled ('Het kind ter hulp'), in 1953 in Groningen en Amsterdam vier huizen van zijn in Sobibor vermoorde grootouders liet verkopen. De opbrengst destijds: ruim 40 000 gulden.

Op de eindafrekening, die elk weeskind op zijn 21ste van de voogdijinstelling ontving, staat niets over de verkoop en de opbrengst. Wel een bedrag voor vergoeding van de geplunderde huisraad van de grootouders: 527 gulden.

Volgens het JMW zegt dit niets. Vuijsje acht het niet uitgesloten dat de erfenis pas jaren later, na de eindafrekening van de voogdijinstelling, door de notaris is vereffend.

De oorlogswaas noemt de mogelijke verklaring die JMW geeft 'een rookgordijn'. „Ik heb toen ik in het kindertehuis zat en ook in de jaren daarna, nooit iets gehoord over de verkoop van die huizen. Dat weet ik honderd procent zeker. Ik moet achttien jaar zijn geweest toen dat onroerend goed werd verkocht. Ook mijn broer heeft niets ontvangen.”

„We hadden het in die jaren altijd krap. Ik weet nog dat ik voor school een lange rekenlini-

aal nodig had. Dat was te duur, vond de voogdijinstelling. Ik mocht na een heel gedonder uiteindelijk een halve liniaal kopen. Zo'n kleintje, waar ik niets aan had”, zegt de 69-jarige man die ook in Israël woont.

Hij en zijn broer behoren tot een groepje van vijf overlevenden van de Tweede Wereldoorlog uit een familie van 200 personen. Hij is niet van plan de kwestie aanhangig te maken. „Wie moet ik nu nog aanspreken? Tachtigjarige die destijds bij mijn voogdijinstelling betrokken waren? Dat heeft toch geen enkele zin? Kijk, ik ben wat filosofisch aangelegd. Je hebt te maken met gewone mensen die geld moeten beheren. Dan gebeurt dit soort dingen gewoon. Het zit in de natuur van mensen. Je hebt goeden en slechten. Maar ik vind wel, dat de instellingen ervoor had-

den moeten zorgen dat zoiets niet kón gebeuren. In die zin sta ik helemaal achter Philip Staal. Het is naar mijn gevoel niet altijd even eerlijk en goed gegaan. En dát zou een keer goed moeten worden onderzocht.”

Philip Staal piekert er precies om die reden niet over om zijn zaak te laten rusten. Hij wil dat er een gedegen en onafhankelijk financieel onderzoek komt naar het beheer van het bezit van oorlogswezen. Hij vindt ook dat hij dat aan zijn ouders verplicht is.

Het enige materiële dat Philip Staal als herinnering aan Isaac en Anna Staal bezit, is de inhoud van een schoenendoos die hij kreeg toen hij 21 werd. „Er zat een bestek in, een kapstel, een postzegelalbum, een paar foto's en een zwart uitgeslagen zilveren ringetje met stenen. Dat bleek een platina ring met dia-

manten te zijn. Ook kregen we later nog zes schilderijtjes die mijn vader heeft gemaakt.”

De Israëliëse econoom ploos 'tot op de cent' nauwkeurig uit wat er met het vermogen van Isaac en Anna Staal is gebeurd. Isaac Staal had in de jaren '40 in Amsterdam een fabriekje waar lampenkappen werden gemaakt en beschilderd. Staal ontdekte dat zijn ouders na de arrestatie door de Duitsers vanuit kamp Westerbork nog brieven hebben geschreven aan hun kinderen. „Maar die hebben wij niet gezien. Ze zijn vernietigd, zo bleek. Daar heeft kennelijk iets ingestaan wat wij niet mochten weten.”

Philip Staal stak zeshonderd uur in zijn onderzoek. Het is een heel pak papier geworden, 123 pagina's dik. Het viel niet mee, zegt hij. „Ik heb in Israël bestuurswerk gedaan voor een organisatie van oorlogsslachtoffers. Maar dat zag ik als een project, ik schakelde mezelf uit, ik hield me voor dat dat werk niets met mij persoonlijk te maken had. Dit onderzoek was wel anders. Ik heb er nooit lang achter elkaar kunnen werken.”

Er zijn diverse gesprekken geweest met het Joods Maatschappelijk Werk, maar inmiddels zit

de zaak in een impasse. Staal:
„JMW zegt dat ik bij de nabestaanden van mijn toezien
voogd moet zijn. Maar ik zeg: julie waren in de eerste plaats verantwoordelijk. Probleem is dat er

nu al veel mensen niet meer leven die antwoord zouden kunnen geven op mijn vragen. Toen ik het had kunnen vragen, was ik er niet aan toe. Nu ik er aan toe ben, is het kennelijk te laat.”

Joop Bouma

FOTO VALENTIJN BRANDT, TROUW

Philip Staal

Het probleem: het bewijs is vernietigd

Het Joods Maatschappelijk Werk stelt dat er juist zeer zorgvuldig met de vermogens van joodse weeskinderen is omgegaan. Maar professor Heertje is ongerust: er zijn mogelijk vreemde dingen gebeurd.

JOODSE WEESKINDEREN

Joop Bouma

Directeur Hans Vuijsje van het Joods Maatschappelijk Werk in Amsterdam vindt dat hij er alles aan heeft gedaan om de kwestie uit te zoeken en op te lossen. „Wij hebben in onze archieven uitvoerig onderzoek gedaan en Philip Staal geholpen waar we konden.”

Vuijsje wil om redenen van privacy en beroepsgeheim niet rechtstreeks ingaan op het rapport van Philip Staal. „We zijn een welzijnsinstelling en vallen onder de Wet bescherming persoonsgegevens.”

Hij bestrijdt dat hij Staal met zijn claim naar zijn toezien voogd zou hebben verwezen. „Het probleem in deze en andere zaken is, dat het bewijs er niet is. Want de papieren zijn vernietigd. Het is vreemd dat dat gebeurd is, daar kun je vraagtekens bij stellen. Maar het is nu eenmaal gebeurd.”

JMW schakelde forensisch accountant Frits Hoek in, die betrokken was bij de commissie-Cordes, die onderzoek deed naar de Joodse tegoeden. De accountant concludeerde dat hij zich op basis van de beschikbare stukken geen oordeel kon vormen over het al of niet correcte beheer van de nalatenschap van Philip Staals ouders. Hoek wil zelf, op advies van JMW, niet nader op de zaak ingaan.

Vuijsje: „Ik kan niet tot de conclusie komen dat er iets fout is gegaan. Als er een verantwoordelijkheid ligt, dan zal JMW die nemen. Maar dan moet dat wel hard worden gemaakt. Philip Staal is daar niet in geslaagd.”

Vuijsje wijst er op dat het JMW van 1998 af bijna 5500 informatieverzoeken en financiële vragen van oorlogsslachtoffers heeft behandeld. „Daar zijn gehonoreerde claims uitgekomen. Maar dan ging het om harde zaken. Ik heb de indruk, uit de dossiers die ik heb gezien, dat er zeer zorgvuldig met de vermo-

gens van weeskinderen is omgegaan. Vergeet niet dat de controle op het beheer van de vermogens ook streng was; niet alleen door accountants, maar ook

door rechters.”

Volgens Vuijsje waren er onder de Joodse oorlogswezen 'helaas' weinig vermogende kinderen. „Het ging in die zaken echt om een paar honderd gulden. Minimale bedragen.”

Zijn stelling dat er onder de oorlogskinderen maar weinig waren die aanspraak konden maken op een aanzienlijke erfenis, zegt Vuijsje te baseren op zijn kennis van de vooroorlogse Joodse gemeenschap in Nederland. „Het was het proletariaat! De Joodse gemeenschap was niet vermogend.”

Vuijsje wijst er op dat veel van de oorlogskinderen een ernstig trauma hebben overgehouden aan de oorlog. „Hen is het vreselijkste overkomen dat je als kind kunt meemaken: je ouders zijn vermoord. Ze zijn na de oorlog opgevangen in kindertehuizen door mensen die ontzettend hun best deden, maar hen geen liefde konden geven. Er is onder deze mensen veel verdriet en er leeft een gevoel dat er een rekening met Nederland moet worden vereffend. Na de oorlog is hun leed eigenlijk weggeduwd door hun omgeving: ze moesten niet zeuren, ze hadden de oorlog toch overleefd? Pas veel later is er enig begrip gekomen voor de moeilijke situatie van de oorlogswezen. Maar hiermee wil ik niet gezegd hebben dat de claim van Philip Staal is voortkomen uit een oorlogstrauma.”

Vuijsje zou het liefst zien dat Staal met zijn claim naar de burgerlijke rechter stapte. „Ik wil van deze zaak af. Dit is dodelijk voor ons. Zo komen we zeker niet verder. Ik ben ook bang dat dit nodeloos tot meer onrust leidt onder Joodse weeskinderen.”

Philip Staal piekert zelf nog over zijn volgende stap. „Als het JMW zou verklaren zich bij de rechter niet op verjaring te zullen beroepen, dan is een proces zeker een optie.” Maar voor alles houdt hij vast aan zijn wens dat er een gedegen onderzoek komt, door financiële experts. Hij krijgt daarin steun van de econoom Arnold Heertje, die door hem als bemiddelaar in het conflict werd aangezocht. Heertje bestudeerde het rapport van Staal en stuurde drie maanden geleden een verontruste fax aan Vuijsje:

„Het is volstrekt duidelijk dat er handelingen zijn verricht die het daglicht niet kunnen velen. Ook al is het lang ge-

leden, het blijft beter daarover openheid te betrachten, dan te pogen met kunst en vliegwerk de zaken onder de pet te houden. Hoe pijnlijk het ook moge zijn dat ook in de Joodse wereld zaken naar buiten komen die niet deugden, dit zal onherroepelijk uitkomen. Ik blijf aandringen op een onafhankelijk onder-

zoek door echte deskundigen, in de hoop dat we een schandaal rond JMW weten te vermijden.”

Gevraagd naar een toelichting, zegt de emeritus hoogleraar: „In datgene wat Staal naar voren heeft gebracht, zitten naar mijn mening overtuigende elementen. Er zijn mogelijk vreemde dingen gebeurd met het vermogen van de ouders van de broers Staal. Soms gaan die dingen nu eenmaal verkeerd. Nou, als er vragen zijn: laat dat dan uitzoeken. Zo'n onderzoek kan ten slotte ook opleveren dat er niets fout is gegaan.”

Ook Heertje zegt geen vertrouwen te hebben in het onderzoek van Verhey en Micheels. „Ik twijfel over de onafhankelijkheid van het onderzoek. Er zijn te veel verbindingen met mensen in Israël die het onderzoek kunnen dwarsbomen. Laat dit door mensen van buiten doen, het NIOD of zo, deskundigen op het gebied van historisch onderzoek. Dit moet gewoon uit de wereld.”

Vuijsje zegt dat hij Heertje heeft gevraagd zijn kritiek op het onderzoek van Verhey/Micheels op papier te zetten, maar een antwoord bleef volgens hem uit.

Journaliste Elma Verhey is terughoudend over haar studie. „Het is een algemeen onderzoek naar de manier waarop Joodse en niet-Joodse instellingen zijn omgesprongen met het vermogen van Joodse kinderen. We hebben alle mogelijke bestuurlijke en financiële stukken ingezien, waardoor het ons mogelijk

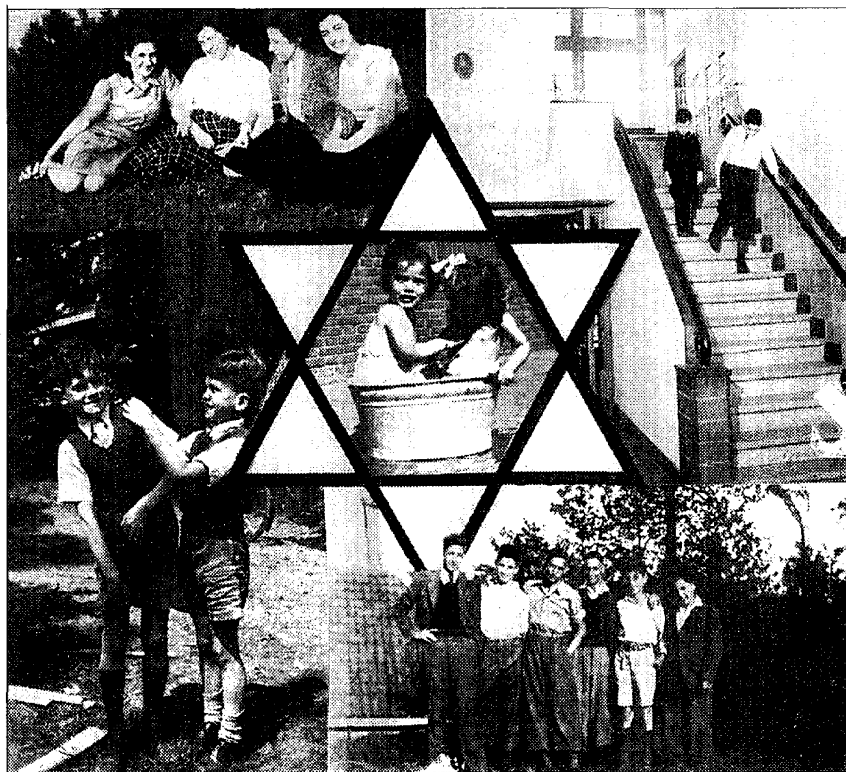
werd een algemeen beeld te vormen van het vermogensbeheer. Maar ik heb geen cases uitgeplozen. Ik probeer in het boek aan te geven hoe het is gegaan. Wat waren de regels, hebben ze zich aan die regels gehouden?" Verhey wijst er op dat directeur Blom van het Nederlands instituut voor oorlogsdocumentatie één van de meelezers is van haar studie.

„Ik wil niet op mijn conclusies vooruit lopen, die worden dit najaar gepubliceerd in een boek. Uit een enquête die we hebben gehouden, weten we dat er in Israël onder Joodse weeskinderen ongerustheid is over de manier waarop hun vermogens zijn beheerd. Laten we wel zijn, dat was ook de reden voor het onderzoek. Ik hoop in ons boek een antwoord te geven op de vragen die bij Joodse weeskinderen leven.”

Verhey zegt dat de ontdekking dat de financiële dossiers waren vernietigd, een 'zeer grote teleurstelling' was. „Als die gegevens er wel waren geweest, hadden we het onderzoek in een paar maanden kunnen afronden. Dan hadden we ook cases kunnen vergelijken. De archieven van de Nederlandse overheid over het vermogensbeheer zijn namelijk wél bewaard gebleven. We denken te weten waarom de dossiers zijn vernietigd, hoewel het bestuur van de voogdijinstellingen had besloten dat ze bewaard moesten blijven. Vooral dankzij het archiefonderzoek in Israël is het algemene beeld over het vermogensbeheer door de Joodse voogdijinstanties steeds completer geworden.” Verhey beschikt over het rapport van Staal, maar wil op de zaak zelf niet ingaan.

Volgens prof. Heertje is er onder de

wezen grote onrust over de kwestie. „Deze mensen zijn nu 60, 70 jaar oud. Ik kan goed begrijpen dat zij zich zorgen maken. Ik ben zelf ook op deze leeftijd. Na de oorlog ging iedereen keihard aan het werk, er werd niet meer stilgestaan bij de gevolgen. Deze kinderen zijn totaal ontredderd uit de oorlog gekomen. Het beheer over hun vermogen werd overgelaten aan de stichtingen. Na veertig jaar kijk je als weeskind terug op die periode en dan wil je weten hoe dat destijds is afgewikkeld. De Joodse organisaties behoren serieus met die vragen om te gaan. Ik vind dat het Joods Maatschappelijk Werk zich onvoldoende inleeft in deze problematiek.”

Informatiebrochure van de Rudelsheimstichting (1946), met linksonder Marcel en Philip Staal.